

**СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ДЕНДРОФЛОРИ ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ
САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПАРК
КУЛЬТУРИ І ВІДПОЧИНКУ ім. Т.Г. ШЕВЧЕНКА»**

Н.В. Михайлович, кандидат біологічних наук

Наведено коротку історію заснування парку. Проведено таксономічний, біоморфологічний, екологічний та географічний аналіз дендрофлори парку. Встановлено, що видовий склад рослин території досліджень доволі багатий та різноманітний. У парку переважають види Середньоевропейського типу. Домінуючим типом гідроморф є мезофіти. За трофічним показником переважає група мезотрофів.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, дендрофлора, таксономічний аналіз, біоморфологічний аналіз, географічний аналіз, екологічний аналіз.

Чернівецький Центральний Парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка заснований у 1830 році. Спочатку він мав назву Народний сад. Його закладено на місці природного лісового масиву шляхом заміни деяких дикорослих дерев на декоративні культури чагарників та інших насаджень. Природний лісовий масив згідно з рішенням Чернівецького міського магістрату частково вирубали, прорізували головну та кілька поперечних алей. Історія свідчить, що велику роль в організації Народного саду, крім архітектора К.Т. Томащука, відіграв крайовий інженер Адольф Марін, який розпорядився висадити на його площі розміром 24 його 1495 кластерів 35 тис. кущів та дерев. Таким чином, у парку з'явилося чимало унікальних і рідкісних видів, завезених із Європи. У 70-х роках XIX ст. Народний сад зазнав значної реконструкції, яка проводилась з використанням ландшафтного прийому, а також було висаджено значну кількість інтродуцентів. У 1900–1908рр. влада провела наступну реконструкцію Народного саду. Центральним парком культури та відпочинку ім. Калініна Народний сад переіменовано згідно з рішенням Чернівецького виконкому 11 березня 1946 р. З 1990 р. парк ім. Калініна перейменували на парк ім. Т.Г. Шевченка. Площа парку становить близько 17 га і є основним місцем культурного відпочинку чернівчан [3].

Мета досліджень – структурний аналіз насаджень парку для збереження існуючих та введення, у разі необхідності, нових видів деревних рослин.

Матеріали та методика досліджень. Об'єктом досліджень була дендрофлора парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва (ППСПМ) «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка». Таксономічний аналіз проведено на основі методики, яка традиційно використовується у подібних дослідженнях [2]. Для виділення біоморф

Таким чином, склад дендрофлори на території цього ППСМ доволі багатий та різноманітний, серед насаджень переважають види з відділу Покритонасінних, у якому провідною є родина *Rosales*.

На території ППСМ «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка» біоморфологічну різноманітність складають 15 нанофанерофітів (12 %) (*Forsythia europae* Degen. et Bald., *Berberis vulgaris* L.), 38 мікрофанерофітів (30 %) (*Deutzia scabra*, *f. plena* Thunb., *Euonymus europaeus* L.), 45 мезофанерофітів (35 %) (*Alnus incana* (L.) Moench., *Betula pendula* Roth.) та 29 мегафанерофітів (23 %) (*Juglans nigra* L., *Picea pungens* L.) (рис. 2).

Тобто, серед дендрофлори на території досліджень переважають мезофанерофіти, найменшу кількість становлять кущі до 2 м у висоту – нанофанерофіти. Крім того, у ППСМ відсутні деревні ліани. Це можна пояснити тим, що парк був заснований на місці природного лісу і свого часу сюди культивували лише дерева та чагарники.

Рис. 2. Біоморфологічний спектр дендрофлори у ППСМ «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка»

Дослідження географічної структури зелених насаджень ППСМ має досить вагомим значення, оскільки дає можливість встановити сучасний стан поширення видів і, у разі необхідності, проаналізувати умови зростання для кращого їх збереження, культивування та збагачення. Крім того, знаючи ареали зростання конкретного виду, можна виявити причини зниження його чисельності або ж навпаки, можна прогнозувати темпи його поширення, агресивну чи регресивну поведінку з метою запобігання небажаним наслідкам. Згідно з результатами проведених досліджень всі види декоративних рослин досліджуваної території належать до Голарктичного царства і розподілилися між п'ятьма флористичними областями (рис. 3).

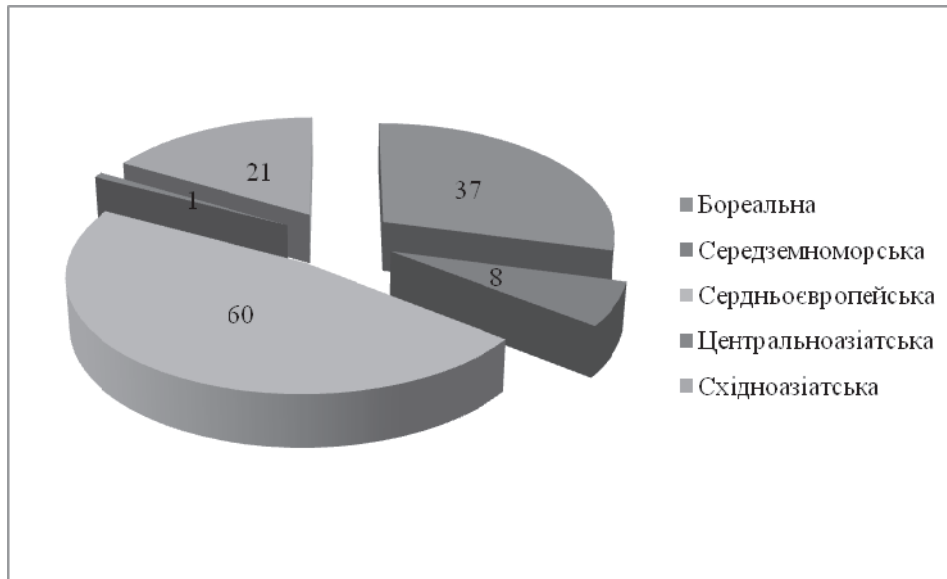

Рис. 3. Географічний спектр деревних видів у ППСМ «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка»

Таким чином, оскільки ППСМ був заснований у XIX ст., то інтродукція видів проводилась, основним чином, з Європи. Тому, серед деревних насаджень досліджуваної території переважають види Середньоєвропейського типу (60 видів), найменше видів походить із Центральноазіатської області (один вид).

За відношенням до зволоження рослини поділяють на такі основні екологічні групи: ксерофіти, мезофіти, гігрофіти. За відношенням до багатства ґрунтових умов – на оліготрофи, мезотрофи, мегатрофи [2]. Знання впливу абіотичних факторів на дендрофлору вкрай необхідні, оскільки це дозволяє створювати оптимальні умови для її зростання, збереження декоративності та репродуктивної здатності. Тож на території досліджень нами виявлено шість мезогігрофітів (5 %) – *Pinus strobus* L., *Quercus rubra* L. та шість гігрофітів (5 %) – *Alnus incana* (L.) Moench., *Chamaecyparis pisifera* L., 12 ксерофітів (9 %) – *Mahonia aquifolium* Nutt., *Lonicera xylosteum* L., 14 мезоксерофітів (11 %) – *Biota orientalis* L., *Rhamnus cathartica* L. та 89 мезофітів (70 %) – *Larix decidua* Mill., *Hydrangea arborescens* L. (рис. 4.а).

Рослини виступають певними індикаторами ґрунтових умов. Знання про це дають можливість встановити трофічний зміст екологічної структури флори. Звідси за ступенем пристосування видів деревних та кущових рослин до родючості ґрунту на території досліджень нами виявлено 15 оліготрофітів (13 %) – *Prunus divaricata* Led., *Juniperus sabina* L., 13 мезооліготрофітів (10 %) – *Acer ginnala* Maxim., *Picea omorica* Purk., 65 мезотрофітів (51 %) – *Cotoneaster intergerrima* L., *Abies alba* Mill., три мезомегатрофи (2 %) – *Gymnocladus dioicus* (L.) Koch., *Juglans ailantifolia* Maxim., *Thuja plicata* Lamb., п'ять мегатрофітів (4 %) – *Quercus rubra* L., *Magnolia kobus* DC, 26 евтрофітів (20 %) – *Chamaecyparis pisifera* L., *Carpinus betulus* L. (рис. 4.б.).

Таким чином, серед дендрофлори ППСПМ «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка» домінуючим типом гідроморф є мезофіти, найменшу кількість становить перехідна до вологолюбних рослин група мезогірофітів та група вологолюбних видів рослин. За трофічним показником переважає група мезотрофів, найменшою кількістю представлені автотрофи.

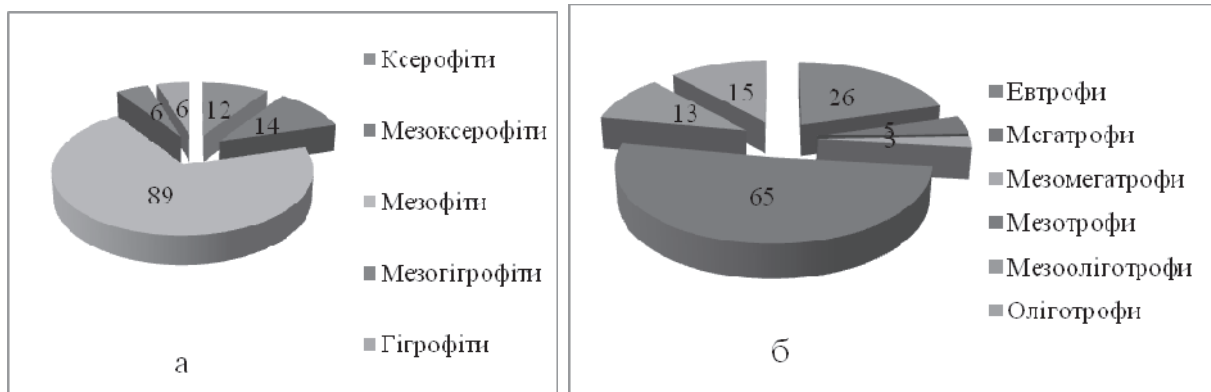

Рис. 4. Екологічний спектр видів рослин у ППСПМ «Чернівецький парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка» за відношенням до зволоження (а) та багатства ґрунтових умов (б)

Висновки

У результаті проведених досліджень нами встановлено, що на цей час кількість видів, які зростають на території ППСПМ, доволі різноманітна. Інтродуценти адаптувались до наявних умов зростання та добре співіснують з аборигенними видами.

Список літератури

1. Кучерявий В. П. Екологія / В. П. Кучерявий. – Львів : Світ, 2000.–500 с.
2. Тахтаджян А. Л. Флористические области Земли / А. Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1978. – 248 с.
3. Терлецький В.К. Ботанічні скарбниці Карпат / Терлецький В.К., Фодор С.С., Гладун Я.Д. – Ужгород: Карпати, 1985. – 136 с.
4. Raunkiaer C. Plant life forms / C. Raunkiaer. – Oxford, – 1937. – 104 p.

Приведена краткая история создания парка. Проведен таксономический, биоморфологический, экологический и географический анализ дендрофлоры парка. Установлено, что видовой состав древесных растений территории исследований достаточно богат и разнообразен. В парке преобладают виды Среднеевропейского типа. Доминирующим типом гидроморф выступают мезофиты. По трофическому показателю преобладает группа мезотрофов.

Парк-памятка садово-паркового искусства, дендрофлора, таксономический анализ, биоморфологический анализ, географический анализ, экологический анализ.

This article represents short historical reference of the foundation of the park. Taxonomical, biomorphological, ecological and geographical analysis of dendroflora of the park has been undertaken. It is established that the species composition of tree Rastasite research quite rich and diverse. In this park middle-European type of species constitute an advantage. A dominant kind of hydromorphs is mesophytes. According to the trophic index mesotrophic group prevails.

Park-sight of park and garden art, dendroflora, taxonomic analysis, biomorphological analysis, geographical analysis, ecological analysis.

УДК 712.41:502.05 (477-25)

ОСОБЛИВОСТІ ЗРОСТАННЯ ВУЛИЧНИХ НАСАДЖЕНЬ В УРБОГЕННИХ УМОВАХ м. КИЄВА

О.В. Піхало, кандидат сільськогосподарських наук

Висвітлено питання щодо впливу урбогенних факторів на процеси росту вуличних деревних рослин. Проаналізовано та зіставлено результати досліджень щодо довжини однорічних приростів пагонів деревних рослин у різних типах посадок.

Урбогенні фактори, деревні рослини, вуличні насадження, вулиця, бульвар, лунка.

Високий рівень шкідливих викидів в атмосферне повітря значною мірою зумовлено стрімким збільшенням автотранспортних потоків, відставанням темпів розвитку вулично-шляхової мережі, незадовільною якістю палива [4]. Основними джерелами забруднення атмосферного повітря у місті є пересувні засоби, серед яких на першому місці знаходиться автотранспорт, на долю якого припадає 82 % викидів. Пов'язано це, насамперед, зі збільшенням кількості автотранспорту та відсутністю надійних методів контролю за його роботою, що ставить цю проблему на провідне місце серед екологічних проблем міста. Надзвичайно велика роль вуличних зелених насаджень у захисті повітря від забруднення пилом і газом. Одним із механізмів впливу зелених насаджень на очищення повітря від забруднювачів є механічна (гальмівна) дія на приземні повітряні потоки. Знижуючи швидкість вітру в приземному шарі, дерева і кущі не тільки перешкоджають подальшому розвіюванню пилу, але й акумулюють його на своєму листі. Таким чином рослини виконують роль природного фільтра [1].

Мета досліджень – вивчення особливостей зростання деревних рослин у вуличних насадженнях м. Києва під впливом урбогенних факторів.